HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שוטטות. לשון [ח] שטין על המים: חביות פתוחות לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל ביה: **וכדגים לא שיש בהן סנפיר וקשקשת.** משנה היא בחלו טרפות (חולין דף נט.). אלמא אין סימן לדגים בדבר אחר וקשיא לתרוייהו: **אכל גופן.** לאכול גופן של דגים של טרית: **מריש הוה מטבילנא בציר.** בחד סימן או בראש או בשדרה דהוה ס"ד דכי פליגי רב הונא ורב נחמן בגופן פליגי אבל בצירן אפילו רב הונא מודה: **בצירן נמי לא** [ט] **מצינא.** דסבירא לי כרב הונא: **כשחתיכות שוות.** כשמחברין אותן יחד מתחברות ויכרות ורלאות שהיו כולן מדג אחד: **ומי איכא דשרי רב"ג באתרא דשכיחי קלפי.** די"ל שמא דגים טהורין וטמאין יש וקשקשים מן הטהורין באו: **ואתא לא מיסר אסרינא.** לאכול גופן משום קליפי דמיסתכלי בארבא ורב אשי קאמר לה: **דקאמר לי רב פפא.** דשרינהו רב הונא: **עריבה.** ספינה קטנה: **כולן מופרות.** דכי היכי דהואי בהך הואי נמי בכולהו ואזלו לעלמא: **מפלגא קרא'.** מג' חכמים גדולים שהם כדיי לסמוך עליהם כעל המקרא: **דמן צירי.** מקום: **עוברן.** ביצים שלהן: **משרין.** דג עצמו במעי אמו: **זה משרין מבחוץ.** דג טהור לאחר שהוטלה ביצתו משרצת [ג] ועומדת מאליה בחול אבל דג טמא משרין מבפנים במעי האם לאחר שנגמרין ביציו במעיו: **סימני ביצים.** של עוף טהור: [ט] **שכודרת.** משוכה שרחבה בראשה אחד והולכת ומקצרת ומשכבת: **ועגולגלת.** עגולה מלידה ומגולגלת דאין לידה רחבים: **ראשה אחד רד.** רחב פלטר"א בלע"ז כלומר עשוי ככל שרחב מתחתיו בית מושבו: **חלמון.** אלבום"ל: **חלמון.** מויו"ל: **ביצת השרץ.** לב והלטאה מטילי ביצים הן. לב הוא כוכורי"ל בלע"ז הדומה לצפרדע. ונפקא מיניה דאם ריקמה וניקבה מטמא במגע בשחיטת חולין (דף קכו:): והתניא

באן בפתוחות באן בסתומות. פ"ה דבפתוחות לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל ביה והקשה הר"ר אפריים [י] (מדתני) בסמוך עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן פתוחות כולן מותרות אלמא בפתוחות תלינן לקולא דאמר כי היכי דהואי בהך הוה באחריני אלא לעלמא אזלו וע"ק אי חיישינן דמעלמא נפל בה שתים נמי ניחוש דלמא העובד כוכבים הניחם שם לכך היה מפרש הר"ר אפריים להפך בפתוחות סגיא בחדא דאיכא למימר אחריני אזלא לעלמא וליכא למיחש שמא העובד כוכבים הניח שם דאדרבה לקולא תלינן אבל בסתומות צריך שתים מיהו יש לישב פ"ה דשאני התם שנמצאו שתים כילבית באחת מן החביות אבל הכא אין נמצא כאן שום חבית להכשר בהלכתו ולכך יש לפסול בפתוחות: **ובדגים כל שיש לו סנפיר וכו'.** פ"ה משמע שאין הכשר בדגים בדבר אחר וקשיא לתרוייהו ותימה דא"כ כי משני באותם דדמו רישייהו לטמאים פירוש ולאותם הולרך סנפיר וקשקשת ומה תירץ אליבא דמ"ד לו ראשו או שדרו ולבדוק בשדרה דכל דג טמא אין לו חוט השדרה לכך נראה דמשדרה לא פריך מידי והא דלא חשיב ליה תנא בהדי סנפיר וקשקשת היינו משום דסימני גוופי לא קא חשיב:

מחלוקת בצירן אבל בגופן לא. ואי"ת והא ליכן נמי אסור דאורייתא [כ] כדאמרינן (חולין דף קיב:) הטמאים לרבות צירן ורוטבן וי"ל דודאי דאורייתא צירן אסור מיהו צירן בטיל ברוב וגופן לא בטיל דבריה לא בטילה: **וחזא** ביה קלפי ושרייה. ומיילי כגון שלא היה שם אלא מין אחד ומאן דאסר היינו משום דשכיחי בה קלפי מעיקרא:

נמצאת כילבית. פירוש הכשר כילבית היינו שתים בפתוחות לפרש"י דלעיל ולפי' הר"ר אפריים שתים בסתומות: **אמר רבא בשנימוחו.** תימה אמאי לא משני קסבר סימני עוברי דגים לאו דאורייתא ולכך אין לבדוק בסימנים דה"נ משני פרק אלו טרפות (חולין דף סד. ושם) גבי סימני ביצים דלאו מדאורייתא וינהו דקא פריך ולבדוק בסימנים ומשני סימני ביצים לאו מדאורייתא ואור"ת דש"מ מהכא סימני עוברי דגים דאורייתא ולכך יש להתיר הבורבוטא אע"ג דאין אנו מוצאין בהם קשקשים דהא יש בהם סימנים ועוברים מיהו יש לדחות לעולם אימא לך סימנים לאו דאורייתא והא דלא שני הכא משום דאכתי תיקשי דאין נקחין אלא מן המומחה משמע דאין שום לד היתר ליקח אלא מן המומחה ואין זה דאם לא יימוחו שהסימנים ניכרים ואומר של דג פלוני טהור דהשתא איכא תרתי לטיבותא וכה"ג נקחים אף אלא מן המומחה כדאמרי' התם (דף סג.:) גבי ביצים דלוקחין מהן כשאומר

שוטטות בו השתא כילבית אחת אמרת שרי שתי כילביות מבעיא לא קשיא כאן [א]בפתוחות כאן בסתומות איתמר רב הונא אמר עד שתהא [ב]ראש ושדרה ניכר רב נחמן אמר או ראש או שדרה מתיב רב עוקבא בר חמא [ג]ובדגים [ד]כל שיש לו סנפיר וקשקשת אמר אביי כי תניא ההיא בארא' ופלמודא דדמו רישייהו לטמאים אמר רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת [ה]לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל אסור עד שיהא ראש ושדרה ניכר אמר ר' זירא מריש הוה מטבילנא בצירן כיון דשמעינא להא דאמר רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל אסור עד שיהא ראש ושדרה ניכר בצירן נמי לא מטבילנא אמר רב פפא הלכתא עד שיהא ראש ושדרה ניכר של כל אחת ואחת מיתיבי [ו]חתיכות שיש בהן סימן בין בכולן בין במקצתן ואפילו באחד ממאה שבהן כולן מותרות ומעשה בעובד כוכבים אחד שהביא גרב של חתיכות ונמצא סימן באחת מהן והתיר רשב"ג את הגרב כולו תרגמה רב פפא [ז]כשחתיכות שוות א"ה מאי למימרא מהו דתימא ניחוש דלמא אתרמי קמ"ל ההוא ארבא דצחנתא דאתי לסיכרא נפק רב הונא בר חיננא וחזא ביה קלפי ושרייה א"ל רבא ומי איכא דשרי כה"ג באתרא דשכיחי קלפי [ח]נפק שיפורי דרבא ואסר שיפורי דרב הונא בר חיננא ושרי א"ר ירמיה מדפתי לדידי אמר לי רב פפי כי שרא רב הונא בר חיננא בצירן אבל בגופן לא אמר רב אשי לדידי אמר לי רב פפא כי שרא רב הונא בר חיננא אפי' בגופן ואנא לא מיסר אסרינא דקאמר לי רב פפא ולא מישרא שרינא דהא אמר (לי) רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל עד שיהא ראש ושדרה ניכר של כל אחד ואחד יתיב רב חיננא בר אידי קמיה דרב אדא בר אהבה ויתיב וקאמר [ט]עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן פתוחות כולן מותרות סתומות היא מותרת וכולן אסורות א"ל מנא לך הא [י] מתלתא קראי שמיע לי מרב ושמואל ורבי יוחנן אמר רב [יא]קירבי דגים ועוברן אין נקחין אלא מן המומחה רמי ליה עולא לרבי דוסתאי דמן בירי מדקאמר רב קירבי דגים ועוברן אין נקחין אלא מן המומחה מכלל דדג טמא אית ליה עוברן ורמינהי [יב]דג טמא משרץ דג טהור מטיל ביצים סמי מכאן עוברן א"ל רבי זירא לא תיסמי תרוייהו מטילי ביצים נינהו אלא זה משרץ מבחוץ וזה משרץ מבפנים למה לי מומחה לבדוק בסימנין דתניא [יג]כסימני ביצים כך סימני דגים סימני דגים סלקא דעתך [יד]סנפיר וקשקשת כתיב בהו אלא כסימני ביצים [טו]כך סימני עוברי דגים ואלו הן סימני ביצים [טז]כל שכודרת ועגולגלת ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה ב' ראשיה חדין וב' ראשיה כדין טמאה [יז]חלמון מבחוץ [יח]וחלבון מבפנים טמאה חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהור חלבון וחלמון מעורבין זה בזה זו היא ביצת השרץ אמר רבא כשנימוחו ולרבי דוסתאי דמן בירי דאמר סמי מכאן עוברן והתניא

של עוף פלוני טהור לכך הולרך לתרץ כשנימוחו כך דקדק ר"י וא"ת דאכתי לאו מילתא פסיקתא היא דהא אם אמר אני מלחתים נאמן אף אלא מן המומחה ויש לומר דדבר זה לא שכיח ברוב מוכרים שיהיו בשעת מליחה ורבינו יהודה הקשה על פר"ת דאי סימני [כ] דגים דאורייתא אם כן תלי תניא בדלא תניא דקאמר כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים ועוד הקשה מן הירושלמי דפירקין נתן בר רבא אמר קמיה שמואל ידע אנא מפרשא בין עוברי דגים טמאים לעוברי דגים טהורים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים [כא] ארוכים [כב] חמי ליה הדא סלפותא א"ל כזה מהו פירוש הרמה לו עובר של דג טהור וא"ל טמא א"ל לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא קופך לומר על טמא טהור משמע דיש עוברי דג טמא דומין לשל טהור כמו בביצים דאיכא דעוברא דדמיא ליונה אלמא סימנים לאו דאורייתא ואין לסמוך על סימני עוברי דגים מיהו אין לאסור הבורבוטא כי אמת הוא שיש לו במים ומשירן בשעה שעולה מן המים:

ה"ג

מסורת הש"ס

[ח] חולין נט., [ט] [תוספ' פ"ה ה"ו], [י] [לקמן מ:], [יא] [גיר' רש"ש כהנא], [יב] [בכורות ז:], [יג] חולין סג: ע"ש, [יד] [הלמון והלבון גר' בעריך ע' הלמון בה' מתת הח"], [טו] [ביצה לו:], [טז] [ל"ל שכודרת בדלי"ת עי' תוס' חולין סד ע"ב ד"ה כודרת], [יז] [ל"ל מדאמר], [יח] [ל"ל עוברי דגים], [יט] חמי לי' הדא קליפתא כל"ל. רש"ל.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מחלוקת וכו' בראמרינן המטמאים. עיין בתוס' חולין סט וע"ע ועיין בכורות דף ו ע"ב תוס' ד"ה לאסור [ועי' פ"מ יו"ד סימן פ"ג]:

הגהות הב"ח

(א) גמרא מנא לך הא א"ל מתלתא: (ב) רש"י ד"ה בצירן נמי לא מטבילנא וכו': (ג) ד"ה זה משרץ וכו' משרצת מאליה (כמוב) מז"מ וז"ב יש מגיהין בחורץ:

לעזי רש"י

פלטר"א [פלט"א]. שטוח.

אלבוס"ל [אלבו"ם]. חלבון (הביצה).

מויו"ל. חלמון (הביצה).

כוכורי"ל [בוטירי"ל]. קרפדה קטנה.

רבינו חננאל

הא דתנן בדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת אוקימנא מיני דגים ששמן בארא' ופלמידא שראשם דומה לראש דגים טמאין אבל שאר דגים לכולי האי לא חיישינן: אמר רב פפא טרית שאינה טרופה הלכתא עד שיהא ראש ושדרה של כל אחד ואחד ניכר ואם לאו אפילו לטבול בצירן אסור. ומותבינן עליה תחיכת דג שיש בה סימן בין בכולה בין במקצתה אפילו אחד במאה כולן מותרות. ומעשה בעובד כוכבים שהביא גרב מלא חתיכות בצירן ונמצא סימן באחד מהן והתיר רשב"ג את הגרב כולו ומשני רב פפא בשחתיכות שוות פי' כשניתן חתיכה על חברתה מתראה דג שלם ומקשינן אי הכי מאי למימרא ופרקינן מהו דתימא ניחוש דלמא אתרמויי אתרמי ליה קמ"ל דלא חיישינן: ההוא ארבא דצחנתיה דאתאי לסיכרא חזי קילפי שהן קשקשין רב הונא בר חיננא שרא ליה אמר רבא מי איכא דשרי כי הא מלתא באתרא דשכיחי קילפי נפקי שיפורי דרבא ואסיר שיפורי דרב הונא בר חיננא ושארו. ואסיקנא אמר רב אשי אנא לא אסרנא ולא שרינא בין בגופן בין בצירן וקיימא לן כרב אשי דהוא בתראה: תיב רב אדא בר אהבה וקאמר עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן

עין משפט נר מצוה

קפו א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה כג. ועיין במ"מ סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ו:

קפו ב מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' שם קיד:

קפח ג מיי' שם פ"ח הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ג:

קפט ד מיי' שם פ"ג הלכה כג סמג שם טוי"ד סימן קיד:

קצ ה ו מיי' שם הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ד:

קצא ז מיי' שם הלכה כג סמג ש"ע שם סעיף ו:

קצב ח מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ז:

קצג ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

קצד י מיי' שם הלכה יח סמג שם טוש"ע י"ד סימן פו סעיף ג וסימן פג סעיף ח:

תורה אור השלם

1. אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ: ויקרא יא ט

מוסף רש"י

דג טמא משריץ. בגופו עוכרו כשאר בהמה וחיה (בכורות ז:). **דג טהור מטיל ביצים.** ויושב עליהן ומתממן על שיעלאם מן הקליפות כעופות (שם). **עוברי דגים.** ביצי הדגים כמות שהן ממוכרים יחד (חולין סד:). **שכודרת.** עבה בכדור, פלוט"ש. כודרת ועגולגלת חדא היא, דאי תנא עגולגלת לחודה הוה משמע עגולה בעצמה וכגגיגה, להכי תני כודרת ועגולגלת, כעיגולה של כדור שאינה קלוסה אלא עגולה בעובי, והכי מפרש ראשה אחד כד וראשה אחד חד, דלא ככדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה (שם). **כד.** פלוט"ש בלע"ז, שאינו חד אלא ככדור (שם). **חלבון.** אלבו"ן (שם). **חלמון.** מויי"ל (שם). **ביצת השרץ.** לב והלטאה מטילין ביצים (שם).

הדרן עלך אין מעמידין

רבינו חננאל (המשך)

פתוחות כולן מותרות כמאן דמערבן דמו וכולן כחדא חשיבי סתומות היא מותרת וכולן אסורות אמר ליה מנא לך הא אמר ליה מרב ושמואל ור' יוחנן. אמר רב ברונא אמר רב קרבי דגים ועוברן אינן נלקחין אלא מן המומחה ומקשינן למימרא דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים ופרקינן תרוייהו מטילי ביצים נינהו מיהו טמא משריץ מבפנים דג טהור מטיל ביצים ומשריץ מבחוץ ולמה לי מומחה בבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים ובסימני ביצים תנינן כל שכודרת ועגולגלת ראשה אחד חד וראשה אחד כד כלומר